

Nieuwsbrief

Erfgoedlijn Goeree-Overflakkee

Welkom!

Deze nieuwsbrief is voor de deelnemers aan de Erfgoedlijn Goeree-Overflakkee en bedoeld om elkaar te informeren over de voortgang van projecten en over nieuwe initiatieven. Ontwikkelingen die er voor gaan zorgen dat het droombeeld voor de ontwikkeling van de Erfgoedlijn ook daadwerkelijk vorm en inhoud gaat krijgen.

9 oktober Erfgoeddag

Heeft u zich al aangemeld? Op 9 oktober organiseert Erfgoedhuis Zuid-Holland in samenwerking met de provincie Zuid-Holland voor de zevende maal de provinciale Erfgoeddag voor gemeenten, erfgoedorganisaties en alle betrokkenen bij de Erfgoedlijnen, zowel professionals als vrijwilligers. Het thema is 'Kapitaal Erfgoed' en de dag vindt plaats in het Scheltemacomplex en de naastgelegen Lakenhal in Leiden. Tijdens het middagprogramma geeft Bert Tuk voor de Erfgoedlijn Goeree-Overflakkee een workshop over burgerparticipatie. Hoe creëer je draagvlak voor een project en versterk je de sociale cohesie? Alle informatie over het programma en de aanmelding staat op www.erfgoeddag.nl. Deelname is gratis, maar als u zich aanmeldt, rekenen we op uw komst.

Kunstwerk gaat havengeschiedenis zichtbaar maken

De havens van Goeree-Overflakkee waren van oudsher van cruciaal belang voor de verbinding met de buitenwereld. Vanuit de havens werden agrarische producten van het eiland zoals aardappels, suikerbieten, voederbieten en graan overgeladen. Een werkgroep bestaande uit diverse eilandelijke organisaties wil dit verleden door middel van een kunstwerk zichtbaar maken en heeft daarvoor een projectvoorstel ingediend. Kunstenaar Jaap Reedijk ontwierp in overleg met de werkgroep een kunstwerk voor in de haven van Sommelsdijk. Het stelt de romp van een schip voor en lijkt afgemeerd aan de Westzijde van

de haven. Verlichting geeft ook 's avonds een prominent beeld. Het silhouet wordt uitgevoerd in cortenstaal. Onderhoud is niet nodig. Aan de noordzijde van de haven is een metalen frame gesitueerd in tweedimensionale uitvoering en een kopie van het voormalige

weeghuisje. Bij dit weeghuisje staan de silhouetten van de arbeiders die vroeger "op de kaai" bij de haven werkten, zoals een landarbeider en een commissionair. Ook dit wordt uitgevoerd in cortenstaal en is onderhoudsvrij. De werkgroep bestaat uit: Molenstichting Goeree-Overflakkee, Sociëteit Rethorica, gemeente Goeree-Overflakkee, Culturele Raad, VVV, Erfgoedhuis Zuid-Holland, LTO, Stichting Podium en Streekarchief Goeree-Overflakkee. Meer weten over dit project? Neem contact op met Wim Bosdijk, wim@bosdijk.com.

Wandelroute Watersnoodramp 1953 Oude Tonge

De Watersnoodramp van 1953 is onderdeel van het collectieve geheugen van Goeree-Overflakkee, maar de sporen van de ramp zijn niet of nauwelijks zichtbaar op het eiland. De gemeente Goeree-Overflakkee wil daar verandering in brengen en heeft plannen voor een thematische wandelroute op de zeedijk van Oude Tonge. Dit project sluit volledig aan bij het erfgoedproject 'Beleef de Zeedijken en havenkanalen, GO!' en is een uitrol van de pilot Oude-Tonge. De dijkdoorbraak van 1953 kostte het leven van circa 10 % van de inwoners van

het dorp. De wandelroute buigt langs de Heerendijk, de Groote Kreek, de Spuikom en de

Kaai. Langs de route krijgen wandelaars informatie over de dijkdoorbraken en wat de ramp voor het dorp heeft betekend. Er is aandacht voor verhalen van inwoners en voor cultuurhistorische en landschappelijke sporen van de ramp. Op de route ligt ook de begraafplaats, waar veel slachtoffers zijn begraven en waar ook het Watersnoodmonument is. De bewoners van Oude-Tonge zullen nadrukkelijk bij het project worden betrokken. Tijdens bewonersavonden zal hen gevraagd worden mee te denken en verhalen en kennis te delen. Heeft u vragen over dit project? Neem contact op met Ada Overwater, a.overwater@goeree-overflakkee.nl of T 0187- 475 608.

De Menheerse Werf in volle vaart vooruit

Sinds de laatste nieuwsbrief is er heel veel gebeurd op en rond de Menheerse Werf in Middelharnis. Na een vertraging van maanden is het historisch deel van de werf in juni eindelijk overgedragen aan de Stichting Behoud Stadstimmerwerf Middelharnis. De verwerving is volledig door particuliere financiering mogelijk gemaakt, een bewijs van de rotsvaste verankering van het project in de eilandelijke samenleving.

Schoon Schip MD10

Eind mei verzamelden zich zeker 30 vrijwilligers bij de MD10 Johanna Hendrika op de kade van de buitenhaven voor 'Schoon Schip MD10'. Een grondige schoonmaak- en opruimbeurt om de Assepoester naar het bal te kunnen laten gaan. Dat bal, het publieksevenement 'Menheerse Havendag', zou in het eerste weekend van juni plaatsvinden, hieronder daarover meer. Leuk toeval was het feit dat gelijktijdig met 'Schoon Schip MD10' aan de Buitenhaven de officiële kick-off plaats vond van de hoogspanningsleiding die Joulz onder

het Haringvliet aanlegt naar het eiland. Hierdoor kreeg de schoonmaakbeurt van de oude dame, ingezet als praktisch handen-uit-de-mouwen-project, een veel bredere uitstraling. De gasten van Joulz hadden volop zicht op de werkzaamheden. Met wat bravoure stapten twee bestuurders van de stichting zonder blikken of blozen (en met ontzettend vuile broeken) de mooie partytent binnen om onder de gasten flyers uit te delen over het project. Dit leverde later nog mooie publiciteit op in het huismagazine van Joulz, maar ook een interessant gesprek met één van de prominente gasten: de heer Ed Nijpels betwistte de stelling dat de MD10, eenmaal gerestaureerd, het oudste zeevarende monument van Nederland zou zijn. Na enige overtuigende woorden bekende hij z'n ongelijk; het Fries statenjacht is weliswaar het oudste varende monument, maar zeker niet ZEEvarend!

Nieuw elan met de Menheerse Havendag

Vlak daarvoor, in het eerste weekend van juni, was de werf het middelpunt van de vernieuwde Havendag in Middelharnis, vanaf deze editie voortaan Menheerse Havendag genaamd. Tienduizenden bezoekers beleefden weer echt de haven en het havenkanaal door de activiteiten op en rond de werf, het Vingerling en de havenkom. De basis van de Havendag, zoals die al jaren georganiseerd wordt door de Stichting Evenementen Middelharnis, bleef behouden in de vorm van een uitgebreid walprogramma waarbij, naast de gebruikelijke feestelijke onderdelen als een braderie, muziek en kinderactiviteiten, dit jaar ook de agrarische historie van het eiland een thema was. De Stichting Behoud Stadstimmerwerf Middelharnis zorgde voor de natte component van het evenement: een

mooie vloot historische gastschepen, rondvaarten in het havenkanaal en op het Haringvliet, demonstraties van werfambachten en een muziekpodium op de romp van de MD10, de enig overgebleven beugsloep ter wereld, uit 1897.

Naar binnen gejaagd...

Om de MD10, het toekomstige restauratie-object van de werf, midden in Middelharnis te krijgen had de stichting voor vrijdag een heel speciale manier bedacht: net als in de (motorloze) hoogtijdagen van de visserij werd de Johanna Hendrika vanuit de buitenhaven het kanaal doorgejaagd tot ver in het centrum van Middelharnis. De groep jagers bestond niet, zoals verwacht, uit potige kerels en dames die het schip zelf wel eens in handen wilden hebben. In plaats daarvan werd de MD10 naar binnen getrokken door een enthousiaste (en sterke!) klas kinderen van het speciaal onderwijs, onder leiding van juf Carin van Buren, die ook zeer actief is in de organisatie van de Menheerse Havendag. De eerste keer in zeker 100 jaar dat er weer een beugsloep door het Havenkanaal gejaagd werd. Dit leverde prachtige plaatjes op. Des te mooier dat ook het gemeentebestuur én de Zuid-Hollandse Commissaris van Koning Jaap Smit dit unieke schouwspel van dichtbij meemaakten, zij voerden aan boord van de historische zeillogger 'Iris' de binnenvarende festivalvloot aan, om daarna een bezoek aan de Menheerse Werf te brengen.

Wederom hoog bezoek

Kennelijk bevalt de sfeer en energie op en rond de Menheerse Werf onze provinciale bestuurders, want eind augustus werd de werf vereerd met een (informeel) bezoek van het voltallige college van Gedeputeerde Staten, directieleden én zeilliefhebber Jaap Smit, Commissaris van de Koning voor Zuid-Holland. Na een (deels razendsnelle) rondvaart met de werftender 'Driftkikker' langs de MD10 en over het Haringvliet, meerden de gasten aan bij de werf en nam men ruim de tijd voor uitleg en een goed gesprek over de waarde,

cultuurhistorisch én economisch, van het behoud en beleefbaar maken van erfgoed. Algemene conclusie was dat het Erfgoedlijnbeleid van de provincie Zuid-Holland een schot in de roos is en dat de Erfgoedlijn Goeree Overflakkee misschien wel de grootste successtory is binnen dat beleid. Na afloop kregen alle aanwezigen een uniek cadeau: een origineel ijzer, gemonteerd op een houten voet, beiden origineel afkomstig van de 117 jaar oude MD10.

Maar waar waar het echt om gaat....

Is natuurlijk de restauratie, de verbouwing en herbestemming. De laatste hand is aan de ontwerpen gelegd, de vergunningaanvraag gedaan en nog in oktober wordt de aanleg van de historische helling afgerond en de MD10 op de werf geplaatst. Zodra de vergunning verleend is start de restauratie en de bouw van het bezoekerscentrum. Meer weten over dit project? Neem contact op met Coerd de Heer, Coerd@opkoers.nl of T 010 460 26 40.

Even voorstellen... Jeanine Robberse, ProBiblio

Jeanine Robberse is adviseur Erfgoed bij ProBiblio, de provinciale serviceorganisatie voor bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland. ProBiblio levert als tweedelijnsorganisatie diensten en producten waarmee bibliotheken hun klanten beter kunnen bedienen. ProBiblio besteedt een deel van haar subsidie aan het project 'Erfgoedbeleving in de bibliotheek'. Dit project geeft invulling aan de opdracht van de provincie Zuid-Holland om bibliotheken te faciliteren bij het meer beleefbaar maken van de erfgoedlijnen door informatie te ontsluiten voor een zo breed mogelijk publiek.

Jeanine coördineert de ontwikkeling van de volgende producten die ProBiblio in 2014 gaat aanbieden aan bibliotheken:

- Reizende collecties rond de erfgoedlijnen die bestaan uit:
  - digitale en fysieke media om zowel in de bibliotheek als thuis te bekijken, denk aan boeken, folders, kaarten, filmpjes, Facebook-pagina's, foto's.
  - een handleiding om de digitale informatie op diverse soorten hardware te presenteren.
  - een handleiding met (interactieve) activiteiten rond de collecties, om verdieping te geven aan de informatie.
- Een overzicht van sprekers die bibliotheken kunnen uitnodigen voor lezingen of workshops over de erfgoedlijnen. In samenspraak met Erfgoedhuis wordt de al bestaande sprekersgids voor dit doel uitgebreid.
- De cursus ErfgoedDingen, voor bibliotheken om te organiseren voor medewerkers en vrijwilligers van erfgoedinstellingen. De cursisten leren over een aantal sociale media en hoe deze in te zetten.
- Bibliotheken die meer willen, kunnen ProBiblio gebruiken als vraagbaak.

De invulling van deze activiteiten wordt uiteraard afgestemd met de projectleider Erfgoedlijn Goeree-Overflakkee. Deelnemers van de Erfgoedtafel die input, tips of andere bijdragen hebben, zijn van harte uitgenodigd om contact op te nemen. Jeanine neemt namens ProBiblio deel aan de Erfgoedtafel Goeree-Overflakkee. Ten eerste om te weten wat er speelt en wat de wensen zijn. De producten die ProBiblio de komende jaren ontwikkelt, moeten immers niet alleen tegemoet komen aan wensen van bibliotheken, maar ook passen bij projecten en ontwikkelingen van de Erfgoedtafel. Ten tweede kan zij aangeven wanneer ProBiblio aan een project kan bijdragen. Bijvoorbeeld informatiebronnen aanreiken bij de informatieborden met QR-codes. Tot slot is zij aan tafel ook de ogen en de oren voor de Bibliotheek Zuid-Hollandse Delta. Zij bespreekt elke Erfgoedtafel met de desbetreffende regionale bibliotheek en wanneer ze voor de bibliotheek interessante zaken of aanhaakpunten signaleert, meldt zij die. Tijdens de eerste Erfgoedtafel die zij in juni bijwoonde, vond Jeanine het erg mooi om te zien hoe de bijdrage van de deelnemers zowel de doelen van de tafel als die van de eigen organisatie versterkt. Win-win-situaties op weg naar mooi ontsloten en beleefbaar erfgoed op Goeree-Overflakkee.

Heeft u vragen? Neem contact op Jeanine Robberse via jrobberse@probiblio.nl of T 06 245 37 331.

Communicatietip: Wat is je verhaal?

Een tip voor iedereen die publiek wil trekken. Stel jezelf de vraag: “wat kunnen bezoekers thuis of op het werk verder vertellen?” Wat is je verhaal? Maak het vooral niet te ingewikkeld, en, belangrijker, denk vanuit de doelgroep die je voor ogen hebt.

Zomaar een voorbeeld: Bij ons op de werf zie je hoe een schip wordt gebouwd, je hoort de geluiden van de klinknagels, je ruikt de vette olie, je wilt.....meedoen. En dat kan! Iedere zaterdagmiddag van 14.00-17.00 uur. Handen uit de mouwen, jong en oud kan al doende leren en begrijpen hoe het zit met scheepsbouw op dit eiland. Wel oude kleren aan!

door Evelien Masselink, pr en communicatie Erfgoedhuis Zuid-Holland

Website Geschiedenis van Zuid-Holland.nl: maak er gebruik van!

Erfgoedhuis Zuid-Holland zet de website www.geschiedenisvanzuidholland.nl in om de Erfgoedlijnen onder de aandacht te brengen van een breed publiek. Maak er gebruik van en stuur uw persberichten, foto's en tips naar redactie@geschiedenisvanzuidholland.nl. Nu te zien op de site: een verslag en foto's van het educatieve project Havendag Ju nior 'Klaar voor Vertrek', dat op 6 juni werd georganiseerd in de haven van Middelharnis en een video van het binnenvaren van beugsloep Johanna Hendrika in de binnenhaven. Recent is uitgebreid aandacht besteed aan het programma op Open Monumentendag.

Contact

Heeft u vragen of opmerkingen over de Erfgoedlijn? Neem contact op met Patty van der Kleij, projectleider Erfgoedlijn Goeree-Overflakkee, E p.vander.kleij@pzh.nl of T 070-441 83 31.

Colofon

Coördinatie en redactie: Marloes Wellenberg, Erfgoedhuis Zuid-Holland
Eindredactie: Patty van der Kleij, Provincie Zuid-Holland

Nieuwsbrief 4 – najaar 2014

Met dank aan: Wim Bosdijk, Coerd de Heer, Evelien Masselink, Ada Overwater en Jeanine Robberse.

September 2014